

Megteremteni a kötődést

Hajdúsámson közösségéért

„Gyerekkoromban még szájról szájra jártak a legendák. Ma pedig már mi terjesztjük őket, hogy ne merüljenek feledésbe” – mondja Tarné Hajdu Judit, a hajdúsámsoni művelődési ház vezetője. A közművelődési szakember egyúttal történelem tanár is, a gondjaira bízott intézményhez pedig a könyvtár mellett a múzeum is hozzátartozik. Így több szempontból is szívügyének tekinti a helytörténeti ismeretek átadását a fiatalabb nemzedékek számára.

A Petőfi Sándor Városi Könyvtár, Közművelődési és Muzeális Intézmény nemcsak a helyi kulturális

tevékenységek fellegvárára, hanem örökösen nyüzsgő, élő, folyamatosan működő, valódi közösségi tér, ahol a kisebb és nagyobb csoportok, civil szervezetek otthonra lelnek, megmutatkozhatnak. Ahol gyerekek és felnőttek élnek a helyi hagyományokat a változó tárlatok „díszletei” között.

Tejleves a komatálban

Az intézményvezető testvére, Dobosné Hajdu Anikó a hímező kör, a sámsoni Öltögetők Klubja vezetője, és maga is tagja a Hajdú-Bihar

Megyei Népművészeti Egyesületnek. Ennek is köszönhető, hogy a közelmúltban az országban egyedülálló rendezvénynek adhatott helyet a művelődési ház, a Közösségek Hete eseménysorozat keretében.

A Nemzeti Művelődési Intézet, a Népművészeti Egyesületek Szövetsége, a Lakitelek Népfőiskola Alapítvány és a Nagycsaládosok Országos Egyesülete által meghirdetett Komatál és Komakendő Kárpát-medencei alkotópályázat helyi záró eseményét tartották ugyanis Hajdúsámsonban. Néprajzkutatók, egyesületi vezetők ismertették a komálás hagyományait a szép számban megjelent érdeklődőknek. Bemutatták a helyi kézművesek alkotásait, méltatták a pályázat jelentőségét és a térség alkotóinak szerepvállalását. A gyermeknépzenei produkciókkal színesített konferencia gasztronómiai bemutatóval zárult. A résztvevők megkóstolhatták azokat a tájegységre jellemző ételeket, amelyek a komatálba kerültek hajdanán. Így például a tejleves és a kapros dübencset is, amelyet a Hajdu testvérek édesanyja főzött-sütött, hiszen szakácsként évtizedek óta a településen dolgozik.

A sámsoni kincs

– Hajdúsámson mintegy tizen-nyégyezer lakosú kisváros – magyarázza Tarné Hajdu Judit. – A lakosság a rendszerváltozás után duzzadt fel, majdnem duplájára. A beköltözők keveset tudnak a településről. Hozzájuk, többek között, a gyerekek révén szeretnénk és tudunk eljutni, hiszen, több mint másfél ezer a hajdúsámsoni óvodások és általános iskolások száma.

Helyi pedagógusok, közművelődési szakemberek fogtak össze, hogy létrejöhessenek a Helytörténeti Füzetek, amelyek óvodától a 8. osztályig adnak ismereteket és játékos feladatokat a gyerekeknek.

– Jó példák ihlették a foglalkoztató füzeteket – meséli Tarné Hajdu Judit, aki a kiadvány szerkesztője. – Berettyóújfaluban, a múzeumban láttunk hasonlót, de az inkább csak inspirációt jelentett. Helytörténeti munkák, monográfiák jelentek meg korábban is Hajdúsámsonról, de ezek a gyerekek számára túlságosan szárazak voltak. Valami szívesebbet, izgalmasabbat szeretnénk volna. A kiadvány múzeumpedagógiai sorozatnak indult 2014-ben, de aztán kiterjedt a közművelődés minden területére.

Az első füzet a sámsoni kincsről, a település határában Kr. e. 1600 és 1000 között, feltehetően szakrális okokból eltemetett bronzkori fegyverletről szól. A gazdagon díszített kardot és a 12 csákányt földművesek találták meg 1907-ben. A kincsek Debrecenbe, a Déri Múzeum tulajdonába kerültek, majd onnan elindulva, bejárták a világot. Épp csak a hajdúsámsoni emberhez nem jutottak el. Így tehát, ezt a helytörténeti szempontból igen fontos leletet szeretnénk volna először visszahozni a köztudatba. A múzeum régészének, Dani Jánosnak köszönhetően kaptunk egy részletes leírást a kardról, a megtalálásának körülményeiről és a kormeghatározáshoz használt legújabb módszerekről. Ez

a tudományos megközelítés inkább a felnőtteknek, a pedagógusoknak szól, de sok jól alkalmazható érdekességet, játékot kapcsoltunk hozzá a fiatalok számára. Múzeumi segítséggel homokba rejtettünk például töredékeket, kőzeteket, cserépdarabokat, amelyeket a gyerekeknek meg kellett keresniük. Ez olyan jó játéknak bizonyult, hogy az óra után mindenki régész akart lenni...

Séta az értékek körül

Pályázati pénzből születtek meg a Helytörténeti Foglalkoztató Füzetek, de az összeg arra is elég volt, hogy elkészülhessen a híres kard másolata, amely bekerült a helyi múzeumba, így mindenkinek lehet közvetlen élménye a különleges leletről.

– A kiadványt úgy állítottuk össze – meséli a szerkesztő –, hogy minden évfolyamon tudjon kapcsolódni a tananyaghoz. Sokszor maguk a pedagógusok is beszámoltak, kevés a helyismeretük, így szívesen veszük, ha segítünk, például településséták szervezésével. Mindig is úgy gondoltam, hogy ha felnőve el is megy egy gyerek a településéről, mert máshol képzeli el a boldogulását, fedezze fel előbb a gyökereit. Ne hagyja el addig a

várost, amíg meg nem ismeri. Ha megismeri, talán el sem akarja hagyni. Mint történelem szakos tanár, ismerem a tananyagot, tudom, mikor, mit tanulnak a gyerekek. Így érdemben tudunk kapcsolódni az órákhoz. Egyébként a füzet csapatmunka eredménye. Fontos szerepe van benne az én egykori tanító nénimnek, Tóthné Szathmáry Irénnek, akinek a helytörténet iránti szeretetemet és a lokálpatriotizmusom megerősítését is köszönhetem. A füzetek írói között volt még Csécseiné Mihályi Edina pedagógus és Kiss Antónia múzeumpedagógus, a tördelésben és lektorálásban pedig közművelődési és könyvtáros kollégáim működtek közre.

Rákóczi táborában

A második füzet a település híres szülőiteit, látnivalóit, zászlóját és címerét mutatja be. A leírások mellett mindenhol van egy kis feladat is, ha más nem, színezni való, amit az óvodások is meg tudnak csinálni.

– Az iskola II. Rákóczi Ferenc nevét viseli – mondja Tarné Hajdu Judit. – A „nagyágos fejedelemnek” komoly kultusza van a településen, így a harmadik füzetet

neki szenteltük. A legenda szerint, amikor Rákóczi Hajdúsámson határában táborozott, egy Bényei nevű vitéz leszúrta a szalonnasütő nyársát a földbe, amely később kihajtott és hatalmas nyárfává trebélyesedett. A helytörténeti kutatások bizonyították, hogy Rákóczi valóban táborozott a település mellett 1703 júliusában. A tábor jelentős tárgyalások színhelye volt, hiszen a fejedelem odahívatta a stratégiai fontos város, a közeli Debrecen vezetőit. A felnőtteknek kirándulásokat szervezünk minden évben a Rákóczi-emlék helyekre a szülőföldtől a sírig. Tavaly Sárospatakon, idén Borsiban és Kassán voltunk. Ki tudja, talán Rodostóba is eljutunk! Emellett különböző közművelődési tevékenységeket is építünk erre a kultuszra. A legendás fa, amelyet Rákóczi katonája ültetett, sajnos előregedett, kipusztult, de a helyére új fát ültettünk, parkot alakítottunk ki körülötte, így próbáljuk életben tartani az emléket, a legendát és menteni az értékeket.

Hajdúsámsonban számos nagy múltú, híres család élt, így a negyedik füzet a családtörténet jegyében született. Az egyik legnépszerűbb, ma is előforduló családnév a „Budaházy”. A név viselői nagy adományozók voltak, közülük kerültek ki

a fő tisztségviselők. Ma is tartják a rokonságot, családi találkozókat rendeznek. Az egyik Budaházy írta meg először a település történetét. A gyerekeket igyekszünk arra ösztönözni, hogy kutassák fel a saját családfájukat is.

Bartók jegyzetei

– Egyházak és iskolák: a kettő évszázadokig összetartozott. Erről szól az ötödik füzet, amely minden hajdúsámsoni felekezetet bemutat. Az emberek hajlamosak úgy el-

menni a templomok mellett, hogy azt sem tudják, melyik gyülekezethez tartozik – véli Tarné Hajdu Judit. – Márpedig Hajdúsámsonban szinte minden magyarországi egyház megtalálható. Az iskolatörténet legalább ilyen fontos. Emléket állítunk a régi, nagy pedagógusoknak: az iskola falán 2009 óta emlékfá, 2010-től pedig Emlékkönyv örökíti meg az egykori igazgatók és pedagógusok, az igazi” népművelők” nevét.

Népzene és hagyomány az utolsó füzet címe. A feljegyzések szerint mindig működött énekar vagy dalárda a településen. A mostani, a Muskáti Népdalkör már közel húsz esztendő. A tízéves évfordulóra különleges ajándékot kaptak: Joób Árpád népzene kutató egyedülálló kézirattal lepte meg a csoportot, egy ezidáig kiadatlan Bartók-gyűjtéssel. Bartók Béla 1906 nyarán jegyzett le 15 népdalt egy legénytől. A kevésbé ismert dallamokat ugyan Békésben gyűjtötte, de az adatközlő hajdúsámsoni volt. A hatodik füzet közli az eredeti kéziratot, amint a szerkesztő írja, abban a reményben, „hogy idővel, helytörténeti jelentőségük miatt, a helyi énektanítás részévé válnak.”

Elmélet és gyakorlat

A Helytörténeti Foglalkoztató Füzetek kitöltéséhez közösségi alkalmak, ünnepi megemlékezések és kézműves foglalkozások is kapcsolódnak.

– Én vagyok az elméleti ember, a testvérem, Anikó pedig a gyakorlati – mondja Tarné Hajdu Judit. – Hagyományörzés ez is, az is. Jól kiegészítjük egymást. Engem mindig is a kutatás érdekelt, nagyon szeretem a levéltári munkát. Mai napig sok „kincset” találok a régi levelek, képeslapok, fotók között, még az interneten is, főként az Arcanum adatbázis jóvoltából. Ezeket igyekszünk közzétenni. Az emberek pedig fellelkesülnek ezeket a dokumentumokat látva és maguk is hoznak be tárgyakat, fényképeket. Szeretnénk létrehozni egy tájházat, a berendezés és a kiállítás anyaga már összegyűlt. Anikó és az általa vezetett szakkör a keze munkájával egészíti ezt ki. Folyamatosan dolgoznak, a komakendő-komatál program óta már összeállt egy újabb kiállítás, amelyet más településeken is rendszeresen bemutatnak. A gyerekeknek szervezett foglalkozásokat is Anikó vezet, ahol a csuhéj fonástól, a rajzolásig, számos technikával alkothatnak a diákok, az elkészült műveket pedig haza vihetik emlékebe.

R. SIMOR KATALIN 1984-ben végzett magyar-népművelés szakon a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, majd másoddiplomát szerzett a MUOSZ Bálint György Újságíró Akadémiáján 1987-ben. Elsősorban a kommunikáció és a média területén végzett szakmai munkát az elmúlt három évtizedben. Újságíróként dolgozott országos és helyi lapok kulturális rovatában, a debreceni helyi televíziók és rádiók szerkesztő-műsorvezetőjeként, illetve PR-esként is. Hat évet tanított intézményi kommunikátor szakon a nyíregyházi főiskola kihelyezett, debreceni tagozatán. Újságírói munkáját 2008-ban Debrecen város Sajtódíjával ismerték el. Válogatott írásaiból két könyve is megjelent. 2013 februárjától a Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Megyei Igazgatóságának módszertani referense. Munkája mellett három féléven át oktatott televíziós ismereteket a Debreceni Egyetem kommunikációs hallgatóinak. Szívesen vesz részt moderátorként, konferansziéként az Intézet, a megyei igazgatóság illetve Debrecen város rendezvényein.

TARNÉ HAJDU JUDIT a hajdúsámsoni Petőfi Sándor Városi Könyvtár, Közművelődési és Muzeális Intézmény vezetője közel két évtizede. Felsőfokú tanulmányait Budapesten, az ELTE történelem szakán kezdte, majd Nyíregyházán, a Krúdy Gyula Újságíró Akadémián folytatta. Felsőfokú kulturális menedzser, illetve Információs Társadalmi Tanácsadó képesítést is szerzett, de tanult államháztartási és vezetési ismereteket is. 1996 óta a Hajdúsámson Fejlődéséért Közalapítvány kuratóriumának tagja. Intézményvezetőként számos európai uniós pályázat projektmenedzsereként szerzett tapasztalatokat, több helytörténeti mű szerkesztője, társszerzője.